

Om användningen af kroppsstraff i Finland.

Trots det i Finland under mer än ett qvart sekel förehafda strafflagstiftningsarbetet, för hvilket i denna tidskrift flere gånger redogjorts*), utgör i nämnda land Missgerningsbalken i 1734 års lag jemte till den samma hörande, år 1866 utkomna förordningar angående barnamord, dråp och misshandel, envig samt falsk angivelse och annan ärekränkning äfvensom särskilda äldre författningar, bland andra, en af år 1779 angående ansvarspåföljderne för stöldsbrott tredje och fjerde resan äfvensom för särskilda slag af äkten- skaps- och sedlighetsförbrytelser, fortfarande rättesnöret vid handhafvandet af lagskipningen i brottmål. Ifrågavarande lag, huru utmärkt den än för sin tid var, fastställer, såsom känt, för särskilda förbrytelser olika slag af fysiskt affliktiva straff, såsom hudstrykning, spö och ris och gatlopp, hvilka en framskriden kultur numera utdömdt från alla länders brottmålslagar. Emellertid har af dessa kroppsstraff spö- och risstraffet, på grund af gällande lag, fortfarande användning i Finland. Det samma föreskrifves i 1734 års lag antingen ovillkorligt vid vissa brott, främst tjufnadsbrott, eller ock alternatift jemte böter eller slutligen i stället för böter, i händelse af bristande tillgång att gälda böterne.

*) Se, bl. a., Prof. R. A. Wredes uppsats i tidskriften årg. 1891, p. 126.

Hvarje par spö eller ris representerar ett visst penningvärde enligt i en Straffbalken af förenämnde lag angifven skala, sålunda dock att maximum af spö utgör fyratio par och af ris trettio par. — Med spö straffas endast män och med ris endast qvinnor.

Sjelfva straffet består i slag å ryggen, hvilken bör vara obetäckt, med vidpass en meter långa qvistfria spön, två till antalet (deraf uttrycket »par«) hvardera af ett fingers tjocklek och oftast af björk eller ock med tvenne ris d. v. s. björktelningar, hvilkas från blad befriade qvistar äro på två å tre ställen löst hopbundna. Och förefinnas angående sjelfva exekutionen, bland andra, följande närmare föreskrifter: att den samma skall verkställas i staden och å landet af den, som dertill »förordnad« är*); att vederbörande krono- eller polisbetjening åligger »hafva uppsigt derå att domen rätteligen fullbordas**); att straffet skall offentligen å allmänna platser verkställas***); att delinqventen ej tillåtes att helt och hållet eller till någon del skyla sitt ansigte eller dervid begagna sådan klädedrägt, hvarigenom han blir okünd†); att verkställigheten af maximstraffet af såväl spö som ris skall ske inom 20 minuter och då antalet par af spö och ris är mindre inom proportionsvis kortare tid ††); m. m.

I äldre tiders straffsystem med dessas straffmedel, som hufvudsakligast afsågo att åstadkomma kroppslig smärta eller obehag, egde kroppsstraffen vidsträckt användning. Brottslingen borde, der han ej annars kunde förlika målseganden utstå ett lidande motsvarande det han tillfogat den laederade. Af sådan orsak förekommo allehanda stympningar, såsom afhuggande af hand, afskirande af näsa eller öron o. s. v. Men äfven vid vissa egendomsbrott tilläto lagarne

*) S. B. 5. Cap. 2 §.

***) S. B. 5. Cap. 3 §.

***) Kgl. Br. d. 3 Juni 1766.

†) Kgl. F. d. 12 Dec. 1741.

††) Kgl. Förkl. d. 23 Mars 1807

målsäganden att bestämma öfver förbrytarens lif eller lem, att antingen upphänga tjuften i galge, att skära öronen af honom eller låta honom »mista hud«. Detta sistnämnda bestraffningssätt motsvarar kroppsstraffen i 1734 års lag. Afskräckningsteorien var det, som senare gaf kroppsstraffen deras berättigande.

Enligt nyare doktrin äro dock kroppsstraffen förkastliga. Straffet bör, enligt nuvarande uppfattning, vara egnadt att hos förbrytaren framkalla ånger och bättring samt att utplåna den genom brottet uppkomna skulden i hans inre. En sådan verkan kan kroppsstraffet omöjligen åstadkomma. Tvärtom. Det stämplar den bestraffade med en outplånlig infami, förqväfver hans hederskänsla och omöjliggör för honom i framtiden all hederlig utkomst och en ostrafflig vandel. En sådan uppfattning af spö- och risstraffet har jemväl redan länge gjort sig gällande i det allmänna tänkesättet i Finland. Användningen af nämnda straff har därför ock år för år alltmera aftagit. Öfverdomstolarne, Hofrätterne och Senaten, ha redan under i det närmaste två årtionden icke vidare använt detsamma och äfven underdomstolarne, Härads- och Rådstufvurätterne, hafva under de senare åren äfven i de fall der lagen föreskrifver ovilkorligt kroppsstraff icke sällan förbytt detsamma till fängelsestraff vid vatten och bröd, och dervid tillämpat lagens stadgande i Straffbalkens 5 cap, 5 §, »med fängelse vid vatn och bröd må then brotslige straffas, der domaren pröfvar at hans välfärd och heder genom annan kropspligt spilles«. Der underrätt emellertid, enligt lagens bokstaf, ådömt kroppsstraff, förvandlas detsamma på af den sakfælde anförda besvär eller gjord ansökan om strafförmildring eller då målet hemstälts Öfverrätts pröfning utan undantag till vatten- och brödfängelse och endast i de få fall, hvarest, då kroppsstraff ådömts, slika besvär eller sådan ansökan eller hemställan icke eger rum, går straffet i verkställighet; men, på sätt ofvan redan nämndes, inträffar sådant numera ytterst sällan. Om ock fortfarande kvarstående i lagen

har förty spö- och risstraffet icke vidare någon betydelse inom straffexekutionen i Finland. Det torde dock härvid böra omnämnas att hvad ofvan framhållits beträffande spö- och risstraffet samt dess användning gäller ett sådant straff för vuxna förbrytare.

Enligt gällande lag kan jemväl »öfvermage“ d. v. s. barn emellan 7—15 års ålder straffas till »kroppen«. För särskilda i lagen uppräknade förbrytelser, såsom svordom, dråp och andra missgerningar, begångna af öfvermage, fastställes straffet till »aga med ris« att tilldelas den felande antingen af »föräldrarne« eller »nästa fränder« eller »husbonda«. Ett slikt agande med ris torde dock få betraktas mera såsom ett uppfostringsmedel än såsom ett egentligt straff.

Bildningen är den makt, som mildrar folkens seder och efter dessa jemväl straffen. Tack vare ett kraftigt och sedan medlet af detta århundrade ihärdigt fortsatt arbete på folkbildningens höjande har det finska folket nått en utveckling och civilisation, som ställer vårt land i bredd med till och med mera framskridna kulturländer. Hvarken af folkets sed eller dess rättsmedvetande betingas därför numera användningen af kroppsstraff. Sådant har äfven erkänts i lagstiftningen. Uti den Ständerna vid 1863—1864 års landtdag förelagda proposition, innehållande, bland annat, förslag till positiva och noggranna bestämmingar om de straffarter, som borde till användande i framtiden ifrågakomma, äro icke blott samtliga kroppsstraff utan jemväl fängelse vid vatten och bröd uteslutna. Såsom allmänna straffarter upptagas endast tukthus, fängelse, arrest och böter. Nämda proposition blef af Ständerna i hufvudsak godkänd och i det underdåniga förslag till strafflag för Finland, som af en för ändamålet nedsatt komité sedermera utarbetades och år 1875 utgafs i tryck, finnes ej heller

några kroppsstraff upptagna. Likalitet ingingo sådana i det nya strafflagsförslag, som år 1884 afgafs af en efter särskilda omgångar nedsatt ny komite. Och sjelffallet äro kroppsstraffen äfvensom ock fängelsestraffet vid vatten och bröd uteslutna från den strafflag för Finland, som nådigst faststälts den 19 december 1889, men hvilken dock senare gjorts tillsvidare overksam. Såsom allmänna straffarter fastställas i denna lag dödsstraff, tukthus, fängelse och böter. Och härutinnan finnes ingen förändring vidtagen i den nådiga proposition angående särskilda ändringar i strafflagen för Finland af ofvanämnde dag, som i dessa dagar förelagts landets åter församlade Ständer.

Kroppsstraffet, såsom ett allmänt straffmedel, eger sålunda icke vidare plats i Finlands brottmålslagstiftning.

Såsom disciplinärt straff har kroppsstraffet deremot haft icke ringa användning i Finland. Under tidigare år torde detsamma, under form af prygel, ganska ofta användts för upprätthållande af ordning och skick i landets fängelseanstalter. Uti nådiga reglementet för fångvården vid länens kronohäkten i Finland af den 25 oktober 1824 föreskrifves såsom extra judiciellt straff för disciplinsförbrytelser, som fånge gör sig skyldig till, bland annat, »kroppsga från fem till och med tjugufem slag i sender med käpp eller karbas uti vederbörandes och de öfrige fångarnes närvaro». För ifrågavarande fängelser eller såsom de numera benämnas länsfängelser finnes numera utfärdadt nytt reglemente af den 14 januari 1891. Då emellertid hvarken i detta reglemente eller annan för närvarande gällande författning finnas några bestämmingar, som upphäfva de i ofvan nämnda 1824 års reglemente upptagna bestraffningar, som för disciplinära förseelser borde åläggas för brott häktade personer, så hafva dessa bestraffningar fortfarande användts och i vidrigaste fall jemväl kroppsga förekommit.

Nådiga reglementet för arbets- och korrektionsinrättningarna i Finland af den 17 december 1839 innehåller bland straff för förbrytelser mot ordningsreglerne, utom annat, jemväl »prygel ifrån fem till och med trettio slag.« Nämnda reglemente är ännu gällande för arbetsfångelserna och i dem insatta korrektionister.

Beträffande sedan bestraffning af disciplinsbrott begångna af fångar, som undergå dem ådömdt frihetsstraff, så innehöll senast reglementet för straffängelset i Åbo af den 6 augusti 1861 att förbrytelser mot de i reglementet ingående ordningsregler kunde bestraffas med, utom annat, »prygel ifrån och med tio till och med trettio slag«. Nådiga förordningen af den 26 november 1866 om verkställighet af frihetsstraff upptog emellertid bland disciplinära straffmedel icke vidare kroppsaga och sedan tiden för nämnda förordnings trädande i gällande kraft eller från och med år 1870 torde något prygel eller annat kroppsstraff icke exeqverats å straffångar. Något sådant straff ingick ej heller i den Ständerna vid 1888 års landtdag förelagda proposition till förordning om verkställighet af straff, men uti den af Regent och Ständer sedermera godkända, till strafflagen af år 1889 hörande straffverkställighets förordningen, uti hvilken några ändringar senare icke ifrågasatts, upptages bland de till upprätthållande af god ordning inom straffanstalterna tillåtna disciplinära straffen jemväl bestraffning med prygel, högst tjugufem slag, hvilken bestraffning finge komma till användning sedan öfriga disciplinära straff visat sig overksamma och fången icke annorlunda kunde tyglas. Och innehåller strafflagsutskottets vid nämnda landtdag betänkande beträffande motiven till införande af denna art af disciplinsstraff följande:« Enligt upplysningar, hvilka Utskottet af sakkunnige erhållit, har emellertid erfarenheten från landets straffanstalter ådagalagt, att sådana disciplinära straff, som de, hvilka nåd. prop. i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förordningen om frihetsstraff af den 26 november 1866 föreslagit, i många fall visat sig otillräckliga

att till lydnad bringa fångar, som utmärkt sig genom en högre grad af råhet och fräckhet i sitt uppförande. Lindriheten af de föreslagna ordningsstraffen framstår tydligt vid en jämförelse med de i Europas kulturländer öfverhufvud använda. Nåd. prop. medgifver exempelvis hvarken några för stäljande af fånges våldsamt afsedda omedelbart verkande tvångsmedel, såsom tvångströja, tvångsgördel, tvångsstol m. m., eller användande af kroppsaga i utomordentliga fall. Sistnämnda disciplinära straff, som i Finland förnärvarande qvarstår för ransaknings- och arbetsfångar, men för i tukthus och länsfängelser insatte förbrytare afskaffats genom ofvannämnda förordning, utan att dock hafva ersatts med något annat lika verksamt straffmedel, användes fortfarande i flere europeiska kulturländer. Utskottet har förty trott sig böra föreslå intagande af en bestämmelse derom, att då samtliga andra i författningsförslaget stadgade ordningsstraff visat sig overksammas och fånge för tillfället icke annorlunda kan tyglas, honom må, efter direktionens pröfning, kunna tilldelas prygel, högst tjugufem slag.«

På grund af erfarenhet, vunnit under flerårigt handhafvande af direktorstjensten vid ett af Finlands största straffängelser, instämmer jag för min personliga del fullkomligt i utskottets förenämnda uttalande angående prygelstraffets nödvändighet. Lagen bör emellertid sjelfallet innehålla garantier mot missbruk af prygelstraffet och detta straffs användning inskränkas till de mest extraordinära fall af disciplinsbrott. Redan dess möjlighet af användning och kändedomen hos fångpersonalen härom skall otvifvelaktigt bidra till att verka hämmande på mångt annars hejdlöst brytande af ordningen och disciplinen inom fångelserna.

Slutligen må här antecknas att, enligt särskilda specialförfattningar, äfven utom fångelserna kroppsaga kan ifrågakomma gentemot tredskande underlydande. Så tillstodder Finlands Sjölag af den 9 juni 1873 befälhafvare att för upprepadt disciplinsbrott eller försummelse i tjensten »i

vittnens närvaro« tilldela sjöman »måttlig aga«; och Legostadgan för husbönder och tjenstehjon af den 30 januari 1865 innehåller att om tjenstehjon af mankön under aderton (18) år och af qvinkön under fjorton (14) gör sig skyldigt till lättja, vårdslöshet och olydnad, uppstudsighet, oordentligt och lastbart lefnadssätt eller visar otrohet och låter sig icke af husbondens allvarliga föreställning rätta, då må husbonden tilldela det »faderlig aga«.

Finland, Abo i Februari 1894.

Werner Hjelmman.